SKOLTENE I NEIDEN ER URBEFOLKNINGEN I NORGE!

Her er en historisk beretning om urbefolkningen i Sør-Varanger og på Kola

Kola og Sør-Varanger har i årtusener før nordmenn og kvener kom, kun vært bebodd av skolter eller russefinner/ kolalapper. De såkalte samene er alle innvandrere til Finnmark!

Før 1826 var Sør-Varanger et grenseløst landområde mellom Russland, Finland, Sverige, Danmark og Norge. Ifølge en teori kom skoltene til Kola, Nord- Finland og Sør-Varanger i slutten av siste istid, for ca 10000 år siden.

Arkeologiske utgravninger fra området viser at skoltene har vært på Kola og i Nord-Finland over 6000 år, og i Sør-Varanger i minst 3000 tusen år (Kjelmøyfunnene og funn på Kola).

Russefinnene var før grensesettingen en samlet folkegruppe på Kola, men ble etter 1826 gradvis spredt rundt i Russland samt til Finland og Norge. Den største delen av folkegruppen bor på Kolahalvøya i Russland. *Den delen av russefinnene som kom til Finland og Norge ble kalt for skolter i Norge og kolttat i Finland.* Man mener at det i Finland er det mellom 4-600 skolter, mens tallet for skoltene i Norge er noe usikkert.

Tidlig ble skoltene/kolttat mobbet både i Norge og Finland av fjellfinnene/lappene og andre lokale folk! Det førte i til at mange flyttet tidlig fra sitt bosted til andre steder i Norge og Finland, der de kunne leve normalt uten å bli mobbet!

Opp gjennom tidene har skoltene blitt kalt med ulike betegnelser, noe som også har vært med på å skape en viss forvirring i årenes løp. I eldre dansk-norske kilder ble skoltene kalt for «vildlapper», «østenhavs finner», «ryske finner», «russelapper», «fælleslapper».

Fra begynnelsen av 1800-tallet også skoltelapper, skoltefinner og etterhvert bare skolter, og sistnevnte betegnelse har blitt brukt konsekvent i Norge frem til 1960-tallet.

Fra begynnelsen av 1960-årene ble begrepene østsame og skoltesame gradvis innført av den samiske bevegelsen i Norge. Dette førte etterhvert til en usynliggjøring av kulturen, noe som skapte enda større problemer for den lille minoriteten som fortsatt var bosatt i Neiden.

Fredningen av Skoltebyen og etableringen av Østsamisk museum i regi av Sametinget førte til at skoltene ble innlemmet som ”samer” i Norge. Under denne fredningsprosessen skulle Sametinget hjelpe skoltene til en kulturell revitalisering, noe som også var en premiss fra Riksantikvarens fredningsdokumenter. Imidlertid ble de usynliggjort som en egen minoritetsgruppe av emeritus professor Einar Niemi.

I Aftenposten 23 mai 1993 sa Niemi, sitat: *«Skoltesamene, eller østsamene er på flere måter en UNIK minoritet»,* sitat slutt.

Sør-Varanger avis av 31 august 2000 endret Niemi sin uttalelse og sa der da at skoltene var samme folket som samene. Niemi er en løgner, fordi emeritus professor Lars Beckman fra Umeå universitet skrev i magasinet Samefolket Nr 8 1997 s. 11 - 13 om gen forskjeller, sitat:

"Hos skolterna är frekvensen av A2-genen avsevärt lägre an hos samer i Sverige och i procentsatser uttryckt 18 – 20", sitat slutt.

Dette viser tydelig at skoltene er forskjellig fra de som kaller seg for samer i Sverige, Finland og Norge! Skoltebyen ble år 2000 utropt av Sametinget til Samenes Tusenårssted. Tiltros for at de såkalte samene aldri har vært bosatt verken i Skoltebyen eller i Finnmark.

På 1700-tallet brente de Lutherske lapper Skoltebyen, men skoltene bygde opp nye tømmerhus der og de fortsatte å bruke Skoltebyen som sommerboplass som tidligere.

Noen mener at de ikke var fastboende der, men de hadde i flere tusen år hatt egne hus i på sommerboplassen i Skoltebyen. De hadde også alltid i tillegg til boliger også fjøs for noen sauer samt lagerbygg for sine redskaper og forråd før de skulle reise til høstboplassen.

Mer om skoltene finner du i rapporten «Skoltene en glemt kultur i Barentsregionen». Søk på min webside «Skolter i Norge» så finner du den blant mine rapporter.

Undertegnede ble i 1996 oppfordret av Samisk kulturminneråd om å søke på det toårige prosjektet "Utvikling av Østsamisk museumskompetanse og dokumentasjon", noe jeg gjorde og ble ansatt i midten av november 1996 ved Tromsø museum.

Målsettingen for prosjektet var at undertegnede skulle bli leder ved det nye museet. Etter å ha gjennomfør prosjektet ble undertegnede ansatt som fagkonsulent med munnkurv under møtene. Det var 2 skolte foreninger i Neiden da, men begge foreningens ble ekskludert og ingen av medlemmene ble valgt inn som medlemmer til den viktige referansegruppen. Kun en alkoholisert person blant skoltene ble tatt som medlem til gruppen, fordi han kun tenkte på pengene han fikk ved møtene!

Undertegnede kritiserte Sametingets metoder i et avisintervju og ble innkalt til met møte med styreleder som var valgt Sametinget. Under fikk undertegnede kjeft for å snakke med pressen og styreleder mente undertegnede ikke var egnet som leder. Dette var bare tull, fordi undertegnede hadde befalsutdanning fra infanteriet og hadde praktisert flere år som offiser i forsvaret. Hadde også fått godt skussmål for min tjeneste der.

Men Sametinget løgn om å hjelpe skoltene var et svik mot skoltene i Neiden. Sametinget med OH Magga i spissen lovert å hjelpe skoltene, men fravek fra premissene som de hadde lovet å følge. Undertegnede betrakter Sametingets svik som en okkupasjon og en uvennlig handling mot skolte minoriteten.

Kort fortalt ble undertegnede ansatt i det toårige prosjektet "Utvikling av sørsamisk museumskompetanse og dokumentasjon" av Tromsø museum i november 1996. Undertegnede gjennomførte prosjekt studiet ved Tromsø museum, De Samiske Samlinger, Jokkmokk museum og Grenselandsmuseet i Sør-Varanger. Dette ble også bekreftet av Tromsø museum. Jfr. Min webside "Om meg". Målsettingen var at undertegnede skulle bli leder etter at prosjektet ble gjennomført. Slik gikk det ikke!

Fra å bli leder for museet ble undertegnede ansatt som fagkonsulent med munnkurv. Det ble derfor etter hvert en stor psykisk overbelastning og førte til at undertegnede trekte meg som fagkonsulent. Etter at undertegnede trekte meg, så ansatte Sametinget en person uten annet enn folkeskolen som fagkonsulent!

Dette viste at Sametinget hadde ført begge skolte foreningene bak lyset, mens undertegnede var ansatt som museumsaspirant. Sametingets aktører brukte udemokratiske metoder for å fjerne de aktive skoltene fra å styre museet i Neiden.

Det tragiske er at Riksantikvaren hadde overlatt skoltene i Neiden under Sametingets forvaltning uten at skoltene hadde blitt rådspurt. Dette viser at heller ikke Riksantikvaren tok hensyn til om skoltene ønsket det eller ikke! Under grenseforhandlingene ble også skoltene holdt utenfor!

Før prosjektet «Utvikling av østsamisk museumskompetanse og dokumentasjons» sa både sametingspresident OH Magga og lederen i Samisk kulturminneråd om at de bare ville hjelpe skoltene under etableringsfasen av museet. Men i etterkant viste det seg at dette var planlagt av Sametinget og at de derfor utestengte de organiserte skoltene fra å bli medlemmer i den viktige referansegruppen!

Ingen av med eiendommer i Skoltebyen ble heller ikke valgt som medlemmer til referansegruppen. Men noen av skolte slekt, som var imot Samerettsutredningens formål om etniske rettigheter ble valgt som medlemmer til referansegruppen. Min påstand er at Sametingets utvelging av referanseruppens medlemmer er imot norske rettsprinsipper. Fredningen handlet om Skoltebyen og de som hadde eiendommer der, men de som hadde eiendommer der ble holdt utenfor av Sametinget.

Er dette lovlig i norsk rett av de mennesker som eier sine eiendommer kan holdes utenfor i en rettsprosess, mens andre som ikke har eiendommer der blir de som får mandat av Sametinget! Kan dette var lovlig i henhold til norsk rett?

Etter noen år som Østsamisk museum endret Sametinget navnet til Skoltesamisk museum. Nå har Sametinget byttet skoltens navn fra østsamer til skoltesamer. Men fortsatt er står det oi Samerettsutredningens kapittel 7 Østsamene i Neiden.
Mange år senere ansatt

Tidligere nasjonale stridigheter

Fra tidlig på 1300-tallet var det strid mellom Sverige/Norge og Novgorod. Det førte til et skatteforlik i 1326. Dette førte til at alle skoltesii'daene ble et felles skatteland for flere stater, men underlagt russisk rettslig og kirkelig jurisdiksjon.

Min oppfatning er at alle sii'daene på Kola var en del av Kola nomadenes sii'da fellesskap, der Norráz var sii'daenes øverste organ. De lutherske lapper eller fjellfinner som de ble svensk på den tiden var ikke innlemmet i dette sii'da fellesskapet, da de ofte var i konflikt med Kolafinnene. De lutherske lapper levde på den tiden i større og mindre familiegrupper i Finland, Sverige og Norge.

Sametinget i Norge brukte Kola nomadenes kultur fellesskap Norráz som egen dokumentasjon da de etablerte Sametinget. Før grensesettingen oppfordret svensk-norske myndigheter at de lutherske lapper eller fjellfinnene skulle innfiltrere seg på Kola, noe de også gjorde. Men Kola nomadene presset de etter hvert ut fra deres områder og de måtte derfor flytte tilbake til sine områder i Finland og Sverige.

Forhandlingene etter Kalmarkrigen i 1611-1613 førte til at Neiden-, Pasvik-, Petsjenga- og Suenjelsii'daene ble et dansk-norsk og russisk felles skatteområde, men fortsatt under russisk rettslig- og kirkelig jurisdiksjon.

Kolonisering og stormaktspolitikk.

Koloniseringen av Sør-Varanger begynte hovedsakelig etter 1826, da grensen mot Finland og Russland ble satt. På siste halvdel på 1800-tallet ble det funnet jernmalm i Sør-Varanger, men først på begynnelsen av 1900-tallet ble det fart i den norske koloniseringen.

Ved grensesettingen i 1826 ble Neiden sii'daen delt i to og sii'da folket ble på norsk side, fordi resurs grunnlaget var størst i Neiden. Man kan også si at på grunn av områdets rike ressurser og stormaktspolitikk ble skolte samfunnet rammet av to store katastrofer.

Den første fordi skoltenes sii'da område ble delt i to, og den andre ble koloniseringen av Sør-Varanger som følge av grensesettingen. Urbefolkningen livsform ble ikke anerkjent av de statlige norske myndigheter. Videre førte den nasjonale sosialdarwinistiske holdningen gradvis til at skoltene ble fratatt alle sine opprinnelige rettigheter og dermed sitt livsgrunnlag i området. De ble og er fortsatt rettsløse i det norske samfunnet! I motsetning til de finske skoltene som allerede på 1950-talet fikk sitt eget "Skolteområde" i Nord-Finland og flere økonomiske støtteordninger frem til 1970-tallet om ikke senere også!

Skoltenes særpregede kultursymboler.

Skoltene er en unik etnisk minoritet med særegne kulturtrekk og tradisjoner.

De har sitt eget språk, hadde et eget geografisk område, og de var halvnomader (0. Vorren) og hadde 4 faste sesongvise boplasser. De har også flere særegne kulturtrekk som skiller dem fra de som kaller seg for samer i dag.

Eksempler med ulikheter vises i skoltenes kleskultur, sangtradisjon (leudd er en spesiell sangtradisjon for skoltene), danse- og danse-visetradisjon, leketradisjon, navnetradisjoner (russiske navn), og at skoltene ble ortodokse tidlig på 1500-tallet. Skoltenes klesdrakt, og særlig kvinnenes var lik den vanlige russiske.

Beskrivelsene av skoltenes kleskultur viser flere likheter med østeuropeisk kleskultur, og at den er forskjellig fra den samiske befolkningens kleskultur. Av luene som fortsatt er i bruk kan nevnes enkelua som er rund og har flat bunn og kalles "bovenek". De unge pikers lue er som enkenes, men uten bunn og kalles "berevesk".

Gifte kvinners lue har bunn, bøyet etter hodets form, og midt på bunnen stiger det opp en liten vinge av tøy, som bøyer seg litt fremover. Dette hodeplagget kalles "sjamsjar".

Folkedans som ringdans og pardans er fortsatt en levende kulturtradisjon blant skoltene i Russland og i Finland, mens dansetradisjonen ikke eksisterer blant den samiske befolkningen.

Skoltene brukte en særegen sledetype, "saan", som lignet på samojedenes "khan".
Skoltenes navnetradisjon (russiske navn) viser at de der har en sterkere tilknytning til folke gruppene mot vest-Sibirien.
Den russiske forskeren Soja Sokolova skrev i sin bok "En reise til Vest-Sibirien" at russe-finnene/ skoltene er etterkommere fra Sirtji-folket fra Vest-Sibirien.

Tidlig på 1500-tallet ble skoltene kristnet etter oppdrag av den russiske Tsar. Jfr. Gavebrevet fra Tsaren fra 1556. Kan også finnes på min Facebook! Skoltene ble av Tsaren sett på som en egen folkegruppe forskjellig fra de lutherske finner.

Skoltenes landområder og levesett

I det som er dagens Sør-Varanger hadde skoltene bruks- og råderetten til alt land og vann med enerett til fiske, jakt, fangst og tømmerhogst frem til grensesettingen i 1826.
Deler av Pasvik- og Neiden sii'daen ble etter 1826 til Sør-Varanger kommune.

Skoltene eller russefinnene som de også ble kalt var opprinnelig en fangst og veidefolk som de fleste urbefolkninger, men den spesielle årssyklussen med flyttinger til faste bebygde boplasser var særegent for kulturen. Skoltene sii'daområder var geografisk avgrensede landområder som i utgangspunktet var til eksklusiv bruk for sii'daens medlemmer.

Sii'da enheten var et fellesskap av mennesker, husholdninger og familier, og de var ofte ikke i slekt med hverandre. Inngifte var ikke godtatt, og ved giftemål ble nye medlemmer fra andre skolte sii'daer knyttet til sii'daen. Helt frem til 1826 var skoltene fortsatt en enhetlig folke-gruppe, som brukte sine sii'daområder og ressurser på en effektiv og økologisk forsvarlig måte. De hadde en godt organisert samfunns form og en godt utviklet felles administrasjon (Norráz). Deres næringsutøvelse var naturalhushold og utnyttelse av alle ressurser i sii'daen. Den økologiske ressursutnyttelsen førte derfor til regelmessige flytninger til fire fast bebygde sesongboplasser, nemlig vår-, sommer-, høst- og vinterboplass.

Religion

På begynnelsen av 1500-tallet kom Trifon til Petschenga med tanke på å kristne skoltene til den gresk ortodokse tro. Trifon fikk bygd en kirke ved Petschengaelva som fikk navnet Den Hellige Trefoldighets kirke. Rundt denne kirke oppsto Petschenga kloster.

1 1565 fikk Hl. Trifon bygd St. Georgs kapell i Skoltebyen. Kapellet er den eldste gjenstående trebygning i Nord-Norge, og er i dag ca 460 år. Noen tømmerstokker og muligens at taket har vært reparert i årenes løp, men kapellet har alltid stått der!

Kirkelige handlinger ved St. Georgs kapell

Fra ca. 1914 og utover foregikk en fornorskningspolitikk, som gjorde at skoltene måtte ta norske navn og de ble nektet å utøve sin gresk ortodokse tro frem mot 1960-tallet.

Frem til 1914 kom presten fra Boris-Gleb alltid om sommeren for å utføre den hellige liturgi og andre nødvendige seremonier i kirken, som dåp, bryllup og begravelser.

Dåp ble utført i elva like nedenfor kapellet, og den siste dåpen før 1990, ble utført i 1912, og i 1990 ble det igjen utført i kapellet.

Etter 400 års jubileet i 1965 har kapellet igjen blitt tatt i bruk, og hvert år siden jubileet har det blitt avholdt en minne gudstjeneste den siste søndag i august ved kapellet.

I 1992 ble St Georgs kirkeforening stiftet av undertegnede i samarbeid med Hl Nikolai menighet. Foreningen var selvstendig med egne vedtekter, som ble vedtatt av foreningens styre.

Forstanderen ved Hl Nikolai menighet fikk i et styremøte etter år 2000 kuppet og endret den årlige gudstjenesten ved kapellet til siste lørdag i august. Det førte til at det lokale styret meldte seg ut av Hl Nikolai menighet.

Etter at foreningens sekretær sendte et klagebrev om kuppet til erkebiskopen i Paris ble Hl Nikolai menighet utstøtt fra erkestiftet i Paris.

Slik undertegnede oppfatter det så fikk Hl Nikolai medlemskap under erkestiftet i Serbia, mens det vedtektene for St Georgs kirkeforenings:

§ 3 Tilknytning. Menigheten er endel av erkestiftet i Paris (Rue Darue), erkebiskop Georgi, under patriarkatet i Konstantinopel, ved patriark Bartolomeus.

Etter mitt syn kan ikke St Georgs kirkeforening være underlagt Hl Nikolai menighet, som ble utestengt fra erkestiftet i Paris, fordi fader Johannes fra Nikolai menighet i Oslo endret på eget initiativ årets gudstjeneste fra siste søndag i august til siste lørdag i august. En slik endring var det kun årsmøtet ved St Georgs kirkeforening som kunne gjøre! Derfor trakk kirkeforeningens sekretær seg som medlem i kirkeforeningen.

Hvorfor blir skoltene innbakt som samer?

I magasinet Samefolket Nr 8 1997 s. 11-13 skriver professor emeritus Lars Beckman at samene er genetisk unik befolkning. Videre skriver han at det er noen genetiske ulike markører i blodet mellom skolter og samer.

I artikkelen skriver han: *"Hos skolterna är frekvensen av A2- genen avsevärt lägre an hos samer i Sverige och i procentsatser uttryckt*
18 – 20. Videre skriver han: *"Det är intressant att notera att en gen (A2 i ABO-systemet) är störst hos samer från det sydsamiska området och är avsevärt mindre hos skoltsamer".*

Dette viser at skoltenes genetiske blodgener er helt forskjellige med de som kaller seg for samer i dag. Dette må da være et bevis på at skoltene er en UNIK folkegruppe i nord!

Ifølge svenske og finske forskere ble lappene presset nordover fra "Hämä" i Sør-Finland omkring år 1000 og kom til Finskebukta mellom 14-og 1500-tallet. Skriftlige kilder vi ser at de fleste lapper eller fjellfinner som kom til Finnmark har sine røtter fra både Finland og Sverige.

I "Sagat" av 7. august 2004 står at et "Unik kildeskrift" om samisk slekts bok er skrevet av 2 pensjonerte samer, Alf Strömstad og Kristian Fors. Det var et omfattende arbeid som de to slektsforskerne kunne presentere.

I artikkelen står det videre at mange stamtavler med røtter i Kautokeino, Ávjovárre og Karasjok må revideres på grunn av det nye forskningsmaterialet de la frem.

Forfatterne hadde tatt utgangspunkt i det svenske manntallet fra 1741 for Kautokeino og Ávjovárre og det norske ekstra skatte manntallet fra 1762 for Kautokeino og Ávjovárre med kvænene i Karasjok, samt hus forhørslister for årene 1750-54 for Kautokeino, Ávjovárre og Mannevaara by (Karasjok).

De kvenfinske innvandrerne ble innblandet og kalte seg senere for urfolk i Finnmark, og noen flyttet videre til Børselv, Stabbursnes og Lakselv til Porsanger, Blant annet skriver de at stamfar for Biti-slekta i Karasjok, Peder (Per) Eriksen eller Erkin-Pieti, tilhører Niemi-slekta fra Muonioniska i Nord-Finland.

Dokumentasjonen på Grenseforhandlingene i 1826 mellom Russland og Norge finnes i statlige arkiver, så er det opplagt at Sametinget har brukt de som egen historie og for å få urfolksstatus i Norge! Dette er det største identitetstyveriet i Norge i moderne tid som den norske rettstaten har anerkjent!

Skolte historiker
Mikit Ivanowitz
Pensjonert skolt/cand.mag. kultur/historie